Όντας οι ίδιοι θύματα του βρετανικού ιμπεριαλισμού και των φόρων του βασιλιά της Αγγλίας, οι Αμερικανοί καμιά διάθεση δεν είχαν να επεκταθούν πέρα από την Βόρεια Αμερική. Οι 13 αποικίες που μεταβλήθηκαν σε Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, προτίμησαν την απομόνωση. Από το 1783, όταν η Βρετανία αναγνώρισε την ανεξαρτησία τους, οι Αμερικανοί μόνο προς το Φαρ Ουέστ απλώνονταν.

Ο αποκλεισμός των αγγλικών προϊόντων από τον Ναπολέοντα στην Ευρώπη έθρεψε ένα πλήθος Αμερικανών λαθρεμπόρων (1810). Οι Ηνωμένες Πολιτείες απέκτησαν εμπορικό στόλο και διακήρυξαν την ελευθερία του εμπορίου, αμφισβητώντας την αγγλική κυριαρχία στις θάλασσες. Ταυτόχρονα, οι άποικοι προχωρούσαν προς τη Δύση, κατακτώντας νέα εδάφη. Αναπόφευκτα, ξέσπασε νέος αγγλοαμερικανικός πόλεμος (1812) που έληξε χωρίς νικητές (1814). Όμως, από την έναρξη του πολέμου έως το 1821, έξι νέες πολιτείες προσχώρησαν στις αρχικές, ενώ, στα 1819, η Ισπανία παραχώρησε τη Φλόριντα, επιτρέποντας στις ΗΠΑ να ελέγχουν τον κόλπο του Μεξικού. Μια νέα μεγάλη δύναμη είχε δημιουργηθεί.

Στην Κεντρική και Νότια Αμερική, οι ισπανικές αποικίες σήκωναν κεφάλι. Οι Ευρωπαίοι ανησύχησαν. Αντιμετώπιζαν ακόμα και επέμβαση. Ο από το 1817 πρόεδρος των ΗΠΑ, Ιάκωβος Μονρόε (1758 - 1831), διακήρυξε την αντίθεσή του, διατυπώνοντας το περίφημο «δόγμα Μονρόε» (2.12.1823): Οι Αμερικανοί δεν θα επενέβαιναν σε ενδοευρωπαϊκές διενέξεις. Απαιτούσαν, όμως, οι Ευρωπαίοι να μην επεμβαίνουν στις αμερικανικές υποθέσεις. Το δόγμα αυτό αποτέλεσε τον ακρογωνιαίο λίθο της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής για δεκαετίες. Παράλληλα, βοήθησε τις ΗΠΑ να αναπτυχθούν με ηρεμία.

Ήταν γύρω στα 1830, όταν περίπου 20.000 άποικοι πέρασαν τα σύνορα κι εγκαταστάθηκαν στη μεξικανική επαρχία του Τέξας. Πήγαν εκεί, μαζί με τους δούλους τους, παρ' όλο που η δουλεία απαγορευόταν στο Μεξικό. Οι Μεξικανοί προσπάθησαν να τους συνετίσουν. Οι άποικοι πήραν τα όπλα, νίκησαν τον μεξικανικό στρατό και, το 1836, διακήρυξαν την ανεξαρτησία του Τέξας. Εννιά χρόνια αργότερα, το Τέξας ζήτησε να μπει στην ένωση των ΗΠΑ. Τον Φεβρουάριο του 1845, το αμερικανικό κογκρέσο δέχτηκε. Τον Μάρτιο, το Μεξικό κήρυξε τον πόλεμο στις ΗΠΑ. Στις 29 Δεκεμβρίου του 1845, το Τέξας αναγνωριζόταν νέα πολιτεία των ΗΠΑ.

Ο πόλεμος συνεχίστηκε ως το 1848, οπότε οι Αμερικανοί έφτασαν ως τη μεξικανική πρωτεύουσα. Οι νικημένοι υποχρεώθηκαν να παραχωρήσουν, εκτός από το Τέξας, και τη Βόρεια Καλιφόρνια, καθώς και το Νέο Μεξικό. Την ίδια χρονιά, οι Αμερικανοί άποικοι

έφταναν ως το Όρεγκον, στα βόρεια. Μέσα σε τρία χρόνια, οι ΗΠΑ απλώθηκαν ως τον Ειρηνικό. Όμως, ο διχασμός υπέβοσκε. Η δουλεία που είχε γίνει αφορμή ν' αποκτηθούν όλ' αυτά τα εδάφη, θα γινόταν και η αιτία ενός μακρόχρονου εμφυλίου (1861 – 1865). Από το 1830, η κατοχή δούλων απαγορευόταν στις βόρειες πολιτείες. Με τη λήξη του εμφυλίου, η απαγόρευση επεκτάθηκε παντού.

Ο αμερικανικός ιμπεριαλισμός εκδηλώθηκε το 1897, όταν οι ΗΠΑ προσάρτησαν τα νησιά της Χαβάης στον Ειρηνικό, ενώ από το 1889, είχαν τη συγκυριαρχία (μαζί με τους Άγγλους και τους Γερμανούς) του αρχιπελάγους Σαμόα. Στον Ατλαντικό, η Κούβα είχε επαναστατήσει κατά των Ισπανών από το 1895. Επί περίπου τέσσερις αιώνες, πολλοί πόλεμοι έγιναν για την κατοχή της Κούβας, κυρίως ανάμεσα στους Άγγλους και τους Ισπανούς. Οι Αμερικανοί, από το 1895, ενίσχυσαν την επανάσταση των Κουβανέζων κατά της Ισπανίας. Με αφορμή μια έκρηξη στο αμερικανικό καταδρομικό Μέιν, που βρισκόταν στην Αβάνα, στις 25 Απριλίου του 1898 ξέσπασε ο αμερικανοϊσπανικός πόλεμος.

Οι Ισπανοί έστειλαν τον στόλο τους αλλά οι Αμερικανοί τον καταναυμάχησαν. Ακολούθησαν αποβάσεις των Αμερικανών και καταλήψεις των Φιλιππίνων, του Πόρτο Ρίκο και της Κούβας. Στις 10 Δεκεμβρίου, υπογράφηκε η συνθήκη των Παρισίων. Οι Ισπανοί αναγνώριζαν την ανεξαρτησία της Κούβας και παραχωρούσαν στις ΗΠΑ το Πόρτο Ρίκο, τις Φιλιππίνες και την Γκουάμ από τα νησιά των Μαριάνων. Οι Φιλιππινέζοι ξεσηκώθηκαν κατά των Αμερικανών, διακήρυξαν την ανεξαρτησία τους και πολέμησαν τρία χρόνια. Όμως, αυτονομία απέκτησαν το 1916 και ανεξαρτησία το 1934, με το νιου ντιλ. Η Κούβα έμεινε στην κατοχή των ΗΠΑ τρία χρόνια. Από το 1902, είχε περιορισμένη αυτονομία και, επίσης από το 1934, ανεξαρτησία. Το Πόρτο Ρίκο και η Γκουάμ εξακολουθούν να ανήκουν στις ΗΠΑ.

Επόμενος στόχος των Αμερικανών ήταν ο Παναμάς. Στις 3 Νοεμβρίου του 1903, μια επανάσταση εναντίον της Κολομβίας ξέσπασε στην περιοχή, κάτω από την προστασία του αμερικανικού στόλου. Οι Ηνωμένες Πολιτείες αναγνώρισαν τη Δημοκρατία του Παναμά, από την οποία αγόρασαν μια ζώνη 1.380 τ. χλμ., που κόβει τη χώρα στα δύο, καθώς εκτείνεται από τον Ατλαντικό ως τον Ειρηνικό ωκεανό. Στις 15 Αυγούστου του 1914, η διώρυγα του Παναμά ήταν έτοιμη.

Στην Ευρώπη όμως είχε ήδη ξεσπάσει ο πόλεμος που μετεξελισσόταν ραγδαία στον Α' Παγκόσμιο. Οι Αμερικανοί διακήρυξαν ουδετερότητα. Κέρδιζαν πουλώντας τρόφιμα και υλικό σε όλους τους εμπολέμους. Στις 7 Μαΐου του 1915, ένα γερμανικό υποβρύχιο βύθισε με τορπίλες το αγγλικό υπερωκεάνιο «Λουζιτάνια». Από τους 1.198, που σκοτώθηκαν ή πνίγηκαν, οι 124 ήταν Αμερικανοί. Ο κόσμος στις ΗΠΑ ξεσηκώθηκε. Ο πρόεδρος Γούντρο Ουίλσον επέμενε στην ουδετερότητα. Και πρόσφερε τις καλές του υπηρεσίες για να βρεθεί

μια ειρηνική λύση (12 Δεκεμβρίου του 1916).

Η πίεση της αμερικανικής κοινής γνώμης απέφερε καρπούς. Στις 2 Φεβρουαρίου του 1917, με περίπου δυο χρόνια καθυστέρηση αφότου τορπιλίστηκε το «Λουζιτάνια», οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής διέκοψαν τις διπλωματικές τους σχέσεις με τη Γερμανική και την Αυστριακή Αυτοκρατορία και μπήκαν στη δίνη του υποβρυχιακού πολέμου. Ο πρόεδρος Ουίλσον επέμενε στην ένοπλη ουδετερότητα αλλά η Γερμανία ανάγγειλε ότι τα υποβρύχιά της θα βυθίζουν χωρίς προειδοποίηση όποιο πλοίο έμπαινε στις προκαθορισμένες περιοχές. Στις 6 Απριλίου του 1917, οι ΗΠΑ μπήκαν για τα καλά στον πόλεμο. Η διαμεσολάβηση του προέδρου Ουίλσον αχρηστεύτηκε. Παρ' όλ' αυτά, ο Αμερικανός πρόεδρος επανήλθε με ένα «*πρόγραμμα 14 όρων για την αποκατάσταση της ειρήνης*». Ζητούσε ελάχιστα από όσα ήθελε η Αντάντ και πολύ περισσότερα από όσα πρόσφεραν οι κεντρικές δυνάμεις.

Η προαγωγή του Φερδινάνδου Φος (1851 - 1929) σε γενικό αρχηγό όλων των δυνάμεων της Αντάντ ήρθε τον Μάιο του 1918. Ο Φος αποκατέστησε την ενότητα του μετώπου, ενισχύθηκε με 250.000 καλά εξοπλισμένους ετοιμοπόλεμους Αμερικανούς και διέταξε γενική επίθεση (26 Σεπτεμβρίου του 1918). Στις 11 Νοεμβρίου 1918, ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος είχε τελειώσει.

Από την ώρα της ανακωχής ως την υπογραφή της συνθήκης των Σεβρών (Αύγουστος του 1920), διανύθηκαν εικοσιένα καυτοί μήνες. Με τους νικητές διασπασμένους. Η Ρωσία συγκλονιζόταν από τον εμφύλιο πόλεμο μπολσεβίκων και αντεπαναστατών. Η Πολωνία είχε μεταβληθεί σε ληστρικό μικρό ιμπεριαλιστή της γειτονιάς της με τη Βρετανία πλατωνικά αντίθετη και τη Γαλλία ενεργητικά σύμφωνη. Στην απέναντι πλευρά του Ατλαντικού, ο πρόεδρος Ουίλσον αδυνατούσε να παρακολουθήσει τη λογική του ενδοευρωπαϊκού ανταγωνισμού και να κατανοήσει τις λεπτές αποχρώσεις ανάμεσα στα διαπλεκόμενα συμφέροντα. Για τους Αμερικανούς, ακόμα και σήμερα είναι πολλές φορές ακατανόητο το πώς είναι δυνατόν δυο χώρες να συνεργάζονται στη μιαν άκρη της υφηλίου την ίδια στιγμή που αλληλοϋποβλέπονται σε μιαν άλλη. Αναπόφευκτα, η Αμερική προοδευτικά αποτραβιόταν σε ένα είδος διπλωματικής απομόνωσης. Το κεφάλαιο όμως αποδείχτηκε εξαιρετικά επιθετικό.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες προέκυψαν παγκόσμια οικονομική δύναμη με μοχλό τον αποικιακό εμπορικό επεκτατισμό. Με την επικράτηση της επανάστασης των μπολσεβίκων, η Ρωσία (κεφαλή της Σοβιετικής Ένωσης πια), είχε πάψει να είναι η παλιά μεγάλη αγορά των ευρωπαϊκών προϊόντων. Στην απέναντι μεριά του Ατλαντικού, οι Ηνωμένες Πολιτείες ζητούσαν άμεση πληρωμή των ευρωπαϊκών χρεών και προστάτευαν τα ντόπια προϊόντα

εφαρμόζοντας πολιτική επιβολής μεγάλων δασμών στα εισαγόμενα. Ουσιαστικά, κι αυτή η αγορά είχε κλείσει. Έμεναν οι τρίτες χώρες, όπου τα ευρωπαϊκά προϊόντα συναντούσαν τρομερό ανταγωνισμό από τα αμερικανικά. Με τις επιδοτήσεις και την προστασία, τα αμερικανικά προϊόντα ρίχνονταν στις τρίτες χώρες και εκτόπιζαν τα ευρωπαϊκά. Στην πραγματικότητα, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν κηρύξει έναν ανελέητο παγκόσμιο οικονομικό πόλεμο με σκοπό την κυριαρχία τους στη Γη.

Για να πετύχει η αμερικανική οικονομική πολιτική χρειαζόταν αυτοματισμός στη βιομηχανία και υπερπαραγωγή. Και τα δυο πραγματοποιήθηκαν χάρη σε μια αλόγιστη κρατική πολιτική δανειοδοτήσεων. Όμως, η υπερπαραγωγή απαιτούσε τεράστιες ποσότητες πρώτων υλών. Η υπερβολική ζήτηση έκανε τις τιμές τους να παίρνουν την ανηφόρα σε εξωπραγματικά επίπεδα, πολύ πάνω από τα φυσιολογικά. Και κάποια στιγμή η υπερπαραγωγή έφτασε στο σημείο να ξεπεράσει τα όρια της ζήτησης. Βιομηχανίες και αγρότες δυσκολεύονταν να προωθήσουν τα προϊόντα τους στην αγορά. Ιδιαίτερα ο αγροτικός πληθυσμός βρέθηκε σε δύσκολη θέση, καθώς το ανέβασμα του βιοτικού επιπέδου μείωνε την κατανάλωση δημητριακών. Η αγορά έφτασε στα όρια του κορεσμού.

Ο τρελός ρυθμός είχε μεταδοθεί και στο χρηματιστήριο. Καθώς οι τιμές των πρώτων υλών και των τελικών προϊόντων ανέβαιναν, ανηφόριζαν και οι τιμές των μετοχών. Η πλαστή τους υπεραξία ήταν τρομερά δυσανάλογη προς την πραγματική. Μέσα στους πρώτους εννιά μήνες του 1929, οι τιμές των μετοχών πήραν πάνω τους 83%. Μια μετοχή ονομαστικής αξίας 20 και 30 δολαρίων έφτασε την πρωτοχρονιά του 1929 να πουλιέται 100 δολ. και την 1η Οκτωβρίου 183 δολ. Όμως, πολλές επιχειρήσεις δεν ήξεραν τι να κάνουν τα αποθηκευμένα τους προϊόντα και πού να βρουν ρευστό χρήμα για ν' ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Οι τράπεζες και οι δανειστές πίεζαν για τις δόσεις των δανείων και τους τόκους. Μοναδική διέξοδος για όλους όσοι χρωστούσαν, ήταν να πουλήσουν μετοχές.

Στις 24 Οκτωβρίου του 1929, στο χρηματιστήριο της Γουόλ Στριτ στη Νέα Υόρκη, έγινε αναγκαστική εκποίηση 19.000.000 μετοχών. Αποτέλεσμα ο πανικός. Μέσα σε λίγες ώρες, οι τιμές κατρακύλησαν κάτω και από την πραγματική τους αξία και χάθηκε επενδυμένη υπεραξία 23 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Μέσα στην ίδια μέρα, καταστράφηκαν 50.000 μικρές επιχειρήσεις. Ήταν το περιβόητο «κραχ της Νέας Υόρκης». Τεράστιες επιχειρήσεις έκλεισαν και η ανεργία ήρθε αναπόφευκτη. Ακολούθησε η υποκατανάλωση, αφού οι άνεργοι δεν είχαν χρήματα να αγοράσουν. Και η υποκατανάλωση έφερε τη μείωση των δημοσίων εσόδων από τους έμμεσους φόρους και την κάθετη πτώση των τιμών των πρώτων υλών, που έμεναν αδιάθετες. Αναγκαστικά, η κυβέρνηση αύξησε τους άμεσους φόρους επιτείνοντας την φτώχεια. Μετρήθηκαν χιλιάδες αυτοκτονίες.

Στις εκλογές του 1932, πρόεδρος εκλέχτηκε ο δημοκρατικός Φραγκλίνος Ρούσβελτ (1882 - 1945) που υποσχέθηκε νέα πολιτική: Το Νιου Ντιλ όπως ονομάστηκε. Πρώτη του ενέργεια ήταν να εκκενώσει την Κούβα, την Αϊτή και τη Νικαράγουα και ν' αποδώσει ανεξαρτησία στις Φιλιππίνες μειώνοντας τα έξοδα του κράτους και δεύτερη ν' αναπτύξει πολιτική συνεργασίας με την Ευρώπη. Υποτίμησε το δολάριο, εφάρμοσε πολιτική μείωσης των καλλιεργειών και προχώρησε στη δημιουργία μεγάλων δημόσιων έργων, ώστε να μειωθεί και η ανεργία. Τα μέτρα, που πήρε, άρχισαν ν' αποδίδουν καρπούς γύρω στα 1934.

Ο Ρούσβελτ ήταν ακόμα πρόεδρος όταν την 1η Σεπτεμβρίου του 1939 ξέσπασε ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος. Όπως 25 χρόνια πριν ο Ουίλσον, διακήρυξε την ουδετερότητα των ΗΠΑ. Και πάλι η κοινή γνώμη πίεζε για έξοδο στο πλευρό των συμμάχων. Αναγκάστηκε να υποκύψει μετά το ιαπωνικό χτύπημα στη βάση του Περλ Χάρμπορ (7 Δεκεμβρίου 1941). Από το 1942, οι Αμερικανοί ενίσχυσαν τους συμμάχους στα μέτωπα του πολέμου. Από το 1943, πήραν τα ηνία. Στις 2 Σεπτεμβρίου του 1945, ο πόλεμος είχε τελειώσει. Με την Ευρώπη και την Ιαπωνία κατεστραμμένες και την Σοβιετική Ένωση να μετράει τις πληγές της. Και με τις ΗΠΑ ξανά παγκόσμια δύναμη.

Ο Ρούσβελτ είχε πεθάνει. Ποτισμένος με τις αντικομουνιστικές θέσεις του Τσόρτσιλ και με τάσεις για παντοκρατορία των ΗΠΑ, ο νέος πρόεδρος, Χάρι Τρούμαν, διατύπωσε το δικό του δόγμα («δόγμα Τρούμαν», 12 Μαρτίου 1947): Οι Αμερικανοί διαδέχονταν τους Βρετανούς στην προσπάθεια για την κυριαρχία στον κόσμο.

Ξεκίνησε η εποχή του «ψυχρού πολέμου» που έληξε με την αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης (31 Δεκεμβρίου 1991) και την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Ευρώπη. Με την Λαϊκή Κίνα απούσα και τις ΗΠΑ να μένουν μοναδική παγκόσμια υπερδύναμη. Με αποτέλεσμα την σε παγκόσμια κλίμακα επιβολή του «δίκιου του ισχυρότερου». Χωρίς δυνατότητα απάντησης από τους «θιγόμενους» παρά μόνο μέσα από τις σκοτεινές διαδικασίες της τρομοκρατίας.

Δέκα χρόνια αργότερα, σε περίοδο νέας ύφεσης της αμερικανικής οικονομίας, το χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου απέδειξε στον αμερικανικό λαό ότι δεν είναι άτρωτος. Κινδυνεύει μέσα στη χώρα του. Σκοπός, η δημιουργία ανασφάλειας. Βέβαιο αποτέλεσμα, η μείωση της κατανάλωσης, με αντίκτυπο στην παραγωγή. Και κατ' επέκταση στα κέρδη των μεγάλων επιχειρήσεων που κινούν και τα νήματα της εξουσίας. Με μόνη ορατή διέξοδο, την ανάγκη επιστροφής στον απομονωτισμό. Ή τη «λύση Ομπάμα». Αν στις προεδρικές εκλογές του 2004 βρισκόταν κάποιος υποψήφιος με σλόγκαν «Η Αμερική στους Αμερικανούς» και «Δεν είμαστε υποχρεωμένοι να προστατεύουμε την οικουμένη, ας τους αφήσουμε να βγάλουν τα μάτια τους χωρίς εμάς», ο σκοπός του χτυπήματος θα είχε επιτευχθεί, όσο κι αν είχαν

προηγηθεί κρούσματα παρανοϊκής βίας και μαζικής «εκδίκησης» (Ιράκ, Αφγανιστάν). Αντί γι' αυτόν, προέκυψε ο Μπάρακ Ομπάμα, στις εκλογές του 2008 που συνέπεσαν με την έκρηξη της οικονομικής κρίσης. Η Αμερική προσπάθησε να επαναδιατυπώσει τους όρους των σχέσεών της με τον υπόλοιπο κόσμο.

(Έθνος της Κυριακής, 16.9.2001) (τελευταία επεξεργασία, 29.9.2009)